

Tadeusz Sangowski

1943–2005

Profesor Tadeusz Sangowski zmarł nagle 3 lutego 2005 roku, w pełni sił twórczych. Był koryfeuszem polskiej nauki dotyczącej ubezpieczeń gospodarczych, kontynuatorem najlepszych tradycji poznańskiej szkoły ubezpieczeń, której załóżki tkwiły w Katedrze Ubezpieczeń utworzonej w 1948 roku z inicjatywy prof. Józefa Górskiego. Pełnił funkcję eksperta w dziedzinie ubezpieczeń. Był zamiłowanym nauczycielem akademickim oraz niestrudzonym redaktorem „Studiów Ubezpieczeniowych”, czasopisma naukowego cieszącego się uznaniem zarówno w kraju, jak i za granicą. Był licencjonowanym brokerem ubezpieczeniowym i reasekuracyjnym. Potrafił umiejętnie łączyć obowiązki nauczyciela akademickiego z działalnością w praktyce gospodarczej jako współzałożyciel i współwłaściciel jednego z pierwszych w Polsce biura maklerskiego Saga Brokers s.c. Umiejętnie wykorzystywał swoje doświadczenia w prowadzonych zajęciach.

Miał trzy pasje: ubezpieczenia gospodarcze, historię i sprawy obecne dawnych Kresów Wschodnich oraz sport akademicki. Główne miejsce w jego działalności zajmowały jednak ubezpieczenia gospodarcze. Interesował się całokształtem tej problematyki. Można przy tym wyraźnie wyróżnić cztery nurty jego badań, mianowicie: regres ubezpieczeniowy, historię polskich ubezpieczeń gospodarczych, zagadnienia reformy systemu ubezpieczeń gospodarczych oraz sprawy prewencji i ochrony ubezpieczeniowej. Wszystkie te nurty znalazły odbicie w jego twórczości.

Urodził się 1 stycznia 1943 roku w Hodociszkach na Wileńszczyźnie jako syn Jerzego i Heleny z domu Romanowskiej. W rezultacie zmiany granic w wyniku II wojny światowej rodzina wyjechała do Elbląga. Tam Tadeusz Sangowski ukończył liceum ogólnokształcące, otrzymując w roku 1960 świadectwo dojrzałości. Tego samego roku podjął studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM. Ukończył je w 1965 roku, uzyskując magisterium z prawa na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem prof. Zygmunta Konrada Nowakowskiego.

1 września 1965 roku podjął pierwszą pracę jako asystent stażysta w Katedrze Ubezpieczeń Gospodarczych w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, kierowanej przez prof. Lucjana Pokorzyńskiego. Był związany z tą uczelnią przez 40 lat, do końca życia, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe. W czasie asystentury ukończył

Studium Pedagogiczne dla Młodych Pracowników Naukowych i odbył staże w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń oraz w Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji Warta. Doktoryzował się w 1973 roku na podstawie rozprawy *Regres ubezpieczeniowy i jego finansowe znaczenie w systemie ubezpieczeń gospodarczych*. Jego promotorem był prof. Janusz Szpunar. Praca została wyróżniona nagrodą ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki w roku 1974. Habilitował się w roku 1993 na podstawie całokształtu działalności naukowo-badawczej i monografii *System finansowy ubezpieczeń gospodarczych Polsce* (Wydawnictwo AE, Poznań 1992). Na stanowisko profesora nadzwyczajnego Akademii Ekonomicznej został powołany 1 października 1993 roku. Tytuł naukowy profesora nauk ekonomicznych uzyskał 4 listopada 1999 roku, a na stanowisko profesora zwyczajnego został mianowany w roku 2002. Kierował Zakładem Ubezpieczeń w latach 1974–1985, a od 1993 roku pełnił funkcję kierownika reaktywowanej Katedry Ubezpieczeń.

Miał szczególne predyspozycje do organizowania zespołów autorskich i kierowania nimi. Zarówno w publikacjach własnych, jak i zbiorowych (także redagowanych przez siebie) zajmował się problematyką wspomnianych już czterech nurtów. Najwcześniej badał zagadnienia regresu ubezpieczeniowego. Położył szczególny nacisk na aspekty ekonomiczne oddziaływania tego regresu na system ubezpieczeń gospodarczych.

Monografia *Regres ubezpieczeniowy* (PWE, Warszawa 1977) stanowi nadal podstawową pozycję w polskiej literaturze ubezpieczeniowej. Badając problematykę drugiego nurtu, dokonał systematyzacji i periodyzacji rozwoju polskiego systemu ubezpieczeń gospodarczych. Zarysował też sylwetki wybitnych przedstawicieli nauki i praktyki ubezpieczeń gospodarczych. Zapoczątkował ukazujące się od 1973 roku opracowanie zawierające bibliografię polską i zagraniczną z zakresu ubezpieczeń.

Zajmując się sprawami reformy systemu ubezpieczeń gospodarczych, stwierdził, że brakuje docelowych koncepcji tej reformy, a przy tym proponowanych rozwiązań nie daje się pogodzić z mechanizmem, który już istnieje w państwach mających rozwiniętą gospodarkę rynkową. Badając preferencje oraz ochronę ubezpieczeniową, a w szczególności ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, wraz z innymi autorami uwypuklił potrzebę określania zakresu i rozmiarów związania działalności ubezpieczeniowej z działalnością prewencyjną. Poddał krytyce zbyt sztuczne eksponowanie prewencji w systemie ubezpieczeń gospodarczych, wskazując na negatywne skutki poszerzania zakresu polityki fiskalnej państwa wobec ubezpieczeń.

Z nurtem tych zainteresowań badawczych łączy się wątek związany z potrzebą dalszego rozwoju ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej oraz modyfikacji innych grup i rodzajów ubezpieczeń. W opracowaniach dotyczących ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej Profesor Sangowski uwypuklił związek pomiędzy rozwojem ubezpieczenia OC a ustaleniem dopuszczalnych granic i ochrony ubezpieczeniowej, podkreślając potrzebę ustalenia takich granic, by ubezpieczenie nie osłabiało wycho-

wawczo-prewencyjnej funkcji odpowiedzialności cywilnej. Ta teoretycznie uzasadniona teza znalazła w pełni odzwierciedlenie w systemowych rozwiązaniach praktycznych, dziś już upowszechnionych.

Jego dorobek naukowy jest bogaty. Obejmuje 18 monografii, w tym 14 pozycji przypada na publikacje zespołowe, których był współautorem i redaktorem, 58 artykułów naukowych oraz 37 pozycji bibliograficznych, na które składają się podręczniki, skrypty i inne publikacje o charakterze dydaktycznym.

Ważne miejsce w twórczości Profesora zajmowały podręczniki akademickie i materiały dydaktyczne, których był współautorem i redaktorem. Na szczególne podkreślenie zasługują: *Vademecum ubezpieczeń gospodarczych* (Saga Print, Poznań 1996). Praca ta miała cztery wydania (1998, 1999 i 2000); *Ubezpieczenia gospodarcze* (Poltex, Warszawa 1998), których drugie wydania ukazało się w 2001 roku; materiały dydaktyczne *Gospodarka finansowa zakładu ubezpieczeń. Zagadnienia wybrane* (Wydawnictwo AE, Poznań 1995).

Duże znaczenie w działalności Profesora miały jego referaty, których był autorem lub współautorem, przygotowywane na światowe Kongresy AIDA, której był członkiem. Pełnił funkcję członka Zarządu Sekcji Polskiej AIDA.

Zasługą Profesora było reaktywowanie w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, po długiej przerwie, specjalności ubezpieczenia gospodarcze na kierunku finanse i bankowość Wydziału Ekonomii. Dzięki temu edukacja ubezpieczeniowa jest prowadzona na wszystkich poziomach i trybach kształcenia, tj. dziennym, wieczorowym magisterskim, wieczorowym zawodowym, zaocznym oraz podyplomowym.

Jako zamiłowany dydaktyk lubił doktorantów i studentów oraz pracę z nimi. Wspólnie z młodzieżą, jak zwykł mawiać, przygotowywał liczne konferencje i seminaria, których celem było dzielenie się wiedzą z zakresu praktyki ubezpieczeniowej. Wypromował 8 doktorantów oraz około 700 magistrantów i dyplomantów. Na podkreślenie zasługuje jego współpraca w zakresie dydaktyki z Tarnopolską Akademią Gospodarki Narodowej na Ukrainie. Mianowicie przyjmował w Katedrze studentów Ukrainy i włączał ich w cykl dydaktyczny.

Jego aktywną działalność naukową i dydaktyczną na Uczelni dopełniała działalność organizacyjna. Był członkiem Senackiej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju Uczelni oraz Senackiej Komisji ds. Oceny Nauczycieli Akademickich. W styczniu 2005 roku został powołany na przewodniczącego Uczelnianej Komisji Wyborczej.

Uczestniczył także w działalności szkoleniowej i organizacyjnej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Był członkiem Zarządu Oddziału Wojewódzkiego PTE w Poznaniu, przewodniczącym Komisji Rewizyjnej oraz wieloletnim przewodniczącym i członkiem wielu komisji programowych. Był wykładowcą, kierownikiem i konsultantem kursów zawodowych z zakresu ubezpieczeń prowadzonych przez PTE. Jako autor

lub współautor przygotowywał skrypty i inne materiały metodyczne wydawane przez PTE.

Dzięki tradycji poznańskiej szkoły ubezpieczeniowej Profesor przywiązywał dużą wagę do współpracy z praktyką gospodarczą. Prowadząc od 1990 roku własną firmę brokerską, jako broker ubezpieczeniowy i reasekuracyjny, przygotował wiele produktów ubezpieczeniowych i ekspertyz dla rynku ubezpieczeniowego. Był współorganizatorem kilku zakładów ubezpieczeń, członkiem rad nadzorczych Hestii SA w Poznaniu oraz Hestii SA w Sopocie.

Przez dwie kadencje pełnił funkcję ławnika w Okręgowym Sądzie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu. Współpracował z Ministerstwem Finansów, Urzędem Nadzoru Ubezpieczeń, Komisją Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, był także ekspertem Komisji Sejmowej przygotowującej pakiet ustaw ubezpieczeniowych w 2003 roku. Był arbitrem Stałego Polubownego Sądu Gospodarczego przy Wielkopolskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu, a w 2004 roku został powołany na prezesa Sądu Polubownego przy Rzeczniku Ubezpieczonych.

Ważne miejsce w jego życiu zajmował sport. W latach 1967–1970 był prezesem Klubu Uczelnianego AZS w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu, w latach 1975–1982 jego wiceprezesem, a w latach 1984–1987 prezesem Zarządu Środowiskowego AZS w Poznaniu. Był wieloletnim członkiem Zarządu Głównego AZS i wielu jego komisji.

Dowodem uznania jego zasług w dziedzinie naukowo-dydaktycznej są cztery nagrody ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, Złoty Krzyż Zasługi i Medal Edukacji Narodowej. Otrzymał Złotą Odznakę PTE. AZS przyznał Mu Złotą Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury Fizycznej i Sportu. Uzyskał też Honorową Odznakę za Zasługi dla Obronności Kraju i Honorową Odznakę za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego.

Do końca pracował intensywnie. Odszedł nagle, pozostając w pamięci tych, którzy go znali i z nim współpracowali, jako życzliwy kolega i nauczyciel, wrażliwy na potrzeby innych i człowiek budzący zaufanie.

Maria Kuchlewska